

**VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ –
TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA**

Hornicko-geologická fakulta
Institut geologického inženýrství

**HOROLEZECTVÍ JAKO FORMA TURISMU
MOUNTAINCLIMBING AS A FORM OF TOURISM**

bakalářská práce

Autor: Tomáš Piskoř

Vedoucí bakalářské práce: Doc., Ing. Emil Gavlovský, Csc.

Ostrava 2010

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Hornicko-geologická fakulta
Institut geologického inženýrství

Zadání bakalářské práce

Student:

Tomáš Piskoř

Studijní program:

B2110 Geologické inženýrství

Studijní obor:

2101R004 Geovědní a montánní turismus

Téma:

Horolezectví jako forma turismu
Mountainclimbing as a Form of Tourism

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Vývoj horolezectví ve světě
3. Vývoj horolezectví u nás
4. Statistické údaje
5. Současné trendy
6. Závěr

Seznam doporučené odborné literatury:

Dle pokynů vedoucího bakalářské práce

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Doc., Ing. Emil Gavlovský, CSc.**

Datum zadání: 31.10.2009

Datum odevzdání: 30.04.2010

doc. Ing. Radomír Grygar, CSc.
vedoucí institutu

prof. Ing. Vladimír Slivka, CSc., Dr.h.c.
děkan fakulty

Prohlášení

- *Celou bakalářskou práci, včetně příloh, jsem vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.*
- *Byl jsem seznámen s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – využití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a využití díla školního a § 60 – školní dílo.*
- *Beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3).*
- *Souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezentačnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že údaje o bakalářské práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé bakalářské práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO.*
- *Bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona.*
- *Bylo sjednáno, že užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).*

V Ostravě dne 30.4.2010

.....
plné jméno autora

Anotace

Na začátku mé bakalářské práce bych Vás chtěl seznámit s historií světového horolezectví a jejími mezníky, poté s historií horolezectví v naší zemi a jejím průběhem v jednotlivých etapách dějin našeho státu. Dále je má práce zaměřena na problematiku horolezectví a jeho dopad na člověka a přírodu. Zde se budu zabývat analýzou cestovního trhu vůči horolezectví a grafickému znázornění jeho dopadu na úrazovost českých občanů jak u nás, tak i v zahraničí. Na konci mé práce se budu věnovat současným trendům v horolezectví a jeho druhům. V závěru shrnu mou práci a poznamenám pár svých poznatků.

Klíčová slova : historie, horolezectví, statistické údaje, pojištění, současné trendy, ČHS, VHT.

Summary

In the begining of my bachelor work I would like to introduce you the history of world mountaineclimbing and its terminuses, then about czech history of mountaineclimbing and its continuance in every period of czech history. My work is also focused on problematics of mountaineclimbing and its impact on human being and nature. After that I put mind to analysis of tourist market towards mountaineclimbing and grafical presentation its impact on accident rate of czech persons both in Czech republic and in foreign countries too. In the end of my work I devote current trends in mountaineclimbing and its kinds. Finally I summarize my work and note some of my piece of knowledge.

Keywords: history, mountaineclimbing, statistics dates, insurance, currantly trends, ČHS, VHT.

OBSAH

1	Úvod.....	1
2	Vývoj horolezectví ve světě.....	2
2.1	Historie horolezectví.....	2
2.2	Období před 19. stol.....	2
2.3	Počátek sportovního horolezectví.....	3
2.4	Poválečná doba.....	10
2.5	Přehled vývoje vybavení.....	13
3	Vývoj horolezectví u nás.....	15
3.1	Počátky českého horolezectví.....	15
3.2	Druhá polovina 19 stol.	16
3.3	První světová válka.....	19
3.4	Meziválečné období.....	20
3.5	Období druhé světové války.....	22
3.6	Po druhé světové válce.....	22
4	Statistické údaje.....	26
4.1	Cestovní kanceláře.....	26
4.2	Statistiky úrazů.....	26
4.3	Pojištění.....	33
4.4	Znečištění hor.....	33
5	Současné trendy.....	37
5.1	Současné horolezecké disciplíny.....	40
6	Závěr.....	42
	Seznam použité literatury.....	43
	Seznam elektronických zdrojů:.....	43

Seznam obrázků.....	44
Seznam grafů.....	47
Seznam tabulek.....	47

Seznam zkratek:

ČHS	Český horolezecký svaz
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Český svaz tělesné výchovy
ČSR	Československá republika
ČR	Česká republika
DAV	Deutscher Alpenverein (německý alpský spolek)
DUÖAV	Deutscher und Österreichischer Alpenverein (německý a rakouský alpský spolek)
IAMES	idealismus, alpinismus, moralita, eugenika a solidarita (slovenská horolezecká organizace)
KAČ	Klub alpistů českých
KAČS	Klubu alpistů československých
KČST	Klub československých turistů
KČT	Klubu českých turistů
UIAA	Union Internationale des Association d'Alpinisme (mezinárodní horolezecká federace)
USA	United States of Amerika (spojené státy americké)
VHT	vysokohorská turistika, vysokohorský turista

1 Úvod

Úvodem mé bakalářské práce bych chtěl poznamenat, že sám jsem aktivní horolezec a paraglidista, mám velice kladný vztah k přírodě a k horám a zajímá mě vše, co se týče horolezectví a podobných sportů. Horolezectví se také stává čím dál více v různých formách pevnou součástí cestovního ruchu. I proto jsem si vybral jako téma mé bakalářské práce Horolezectví jako forma turismu. Horolezectví není sport jako každý jiný, v horolezectví se více než kde jinde prolíná duchovní stránka osobnosti a soulad člověka s přírodou. Horolezectví se také odvíjí od charakteru člověka a dá se říct, že to není jen sport, ale i životní pohled a styl života. Seznámím vás s historií horolezectví, jeho dopadem na člověka a přírodu a nakonec představím současné trendy a formy horolezectví.

2 Vývoj horolezectví ve světě

2.1 Historie horolezectví

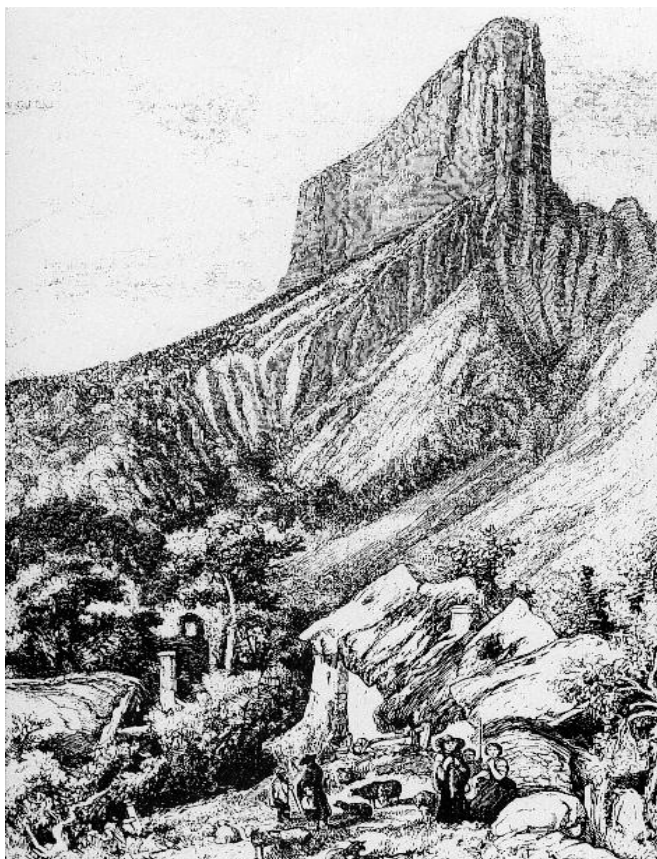
Historie horolezectví se dá mapovat už od dávných dob, kdy se sice nedá mluvit o horolezectví jak ho známe dnes, ale o různých aktivitách a činnostech lidí jako např. lovení zvěře, hledání vzácných kamenů, budování stezek a přírodovědné bádání, které donutily člověka zdolávat sedla a vrcholy hor.

2.2 Období před 19 Stol.

Jako první záznam o expedici, která neměla žádný praktický účel a cíl, byla výprava na alpský vrchol Mont Aiguille (2.086 m.n.m.) ve Vercors, která se uskutečnila roku 1492 a byla vyslána Karlem VIII, z důvodu pověsti o jeho nedosažitelnosti vrcholu, kterou Karel VIII ve svém království nestrpěl.

Za další výstup můžeme považovat přechod vojsk přes sedlo mexické sopky Popocatepetl (5452 m n. m.) roku 1510.

Zhruba od roku 1700 se začaly vysílat do hor vědecké expedice za účelem poznání mnohem častěji. Jednou z takových cest byla francouzská expedice do rovníkových Kordiller v letech 1736-1744, kde byl změřen vrchol hory Čimboraso (6310 m), který byl až do roku 1818 považován za nevyšší vrchol světa.

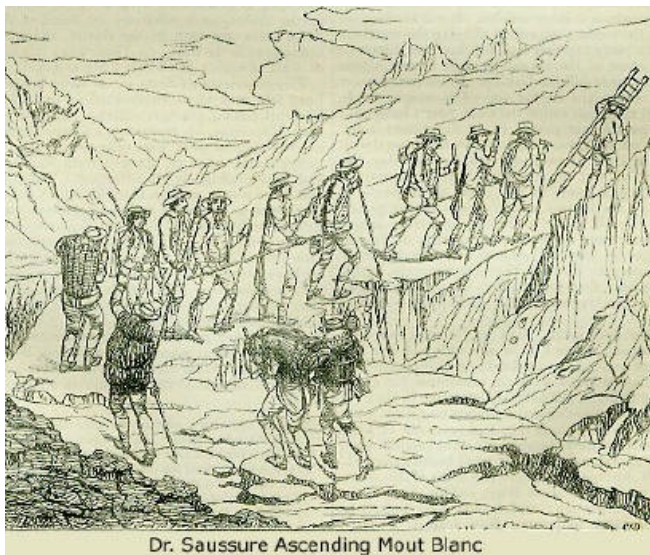
Obr. č. 1: *Mont Aiguille* (2.086 m.n.m.) r.1860 (www.dauphine.trieves.free.fr)

Skutečný zájem o hory přinesla až průmyslová revoluce v 18. stol. V té době zbohatly především vyšší vrstvy v Anglii a začala se rozvíjet turistika a zájem o hory, a tím vznikly počátky horolezectví. Tato činnost byla směřována především do Alp, které se staly také kolébkou světového horolezectví, a proto se dnes mluví o horolezectví jako o alpinismu.

2.3 Počátek sportovního horolezectví

Počátky sportovního lezení se dají počítat od dobytí nejvyšší hory Evropy Mt. Blanc (4807 m) M. Paccardem s vůdcem J. Balmatem ze Chamonix roku 1768 a výstupu na nejvyšší vrchol Rakouska Grossglockner (3 798 m) v roce 1800.

Historie výstupu na Mont Blanc se začala odvíjet od vypsání odměny profesorem De Saussurem pro toho, kdo nalezne cestu na vrchol, tehdy se psal rok 1760. Sám Saussure se neúspěšně pokusil o několik výstupů. Povedlo se to až hledači krystalů Jasquesu Balmatu a lékaři Dr. Francoisi Paccardu.

Obr. č. 2: Dobová kresba výpravy (1768)
(www.english.upenn.edu)

Obr. č. 3: Pan J. Balat a De Saussure
(www.oriaz.com)

Obr. č. 4: Pan J. Balat ukazuje na vrchol Mont Blancu Panu De Saussureovi
(members.virtualtourist.com)

Následně docházelo k objevování a dobývání ostatních alpských vrcholů, kterých se zúčastňovali zejména místní obyvatelé a Angličané. Roku 1821 se v Chamonix sešli průvodci a založili Společnost průvodců ze Chamonix, první svého druhu na světě, která v roce 1823 vydala první Předpisy společnosti horských vůdců chamonixského údolí.

Dalším zlomem v horolezectví bylo v roce 1865 zdolání vrcholu Matterhorn (4 478 m n.m.), při kterém došlo na zpáteční cestě k tragédii, která si vyžádala úmrtí 4 ze 7 členů výpravy. Ta proslavila tuto horu, ale také uvrhla na horolezectví stín nebezpečí a smrti. Celá událost se později stala cílem vyšetřování.

Obr. č. 5: *Pan Croz, Hadow, Hudson, Lord Douglas, Taughwalder st., Whymper, Taughwalder ml.* (foto autor 2008)

Obr. č. 6: *Přetrhnuté lano mezi L. D. a T. st.*
(foto autor 2008)

Obr. č. 7: *Rytina události*
(foto autor 2008)

Obr. č. 8: *Matterhorn* (4 478m n.m.).
(www.bergfieber.de)

V druhé polovině 19. století byly dosaženy všechny významné vrchoły v Evropě a nastala doba hledání nových cest, oblastí a obtížnosti.

Od této doby začíná zvyšování náročnosti výstupů, docházelo také k větším nárokům na techniku a vybavení horolezců, což mělo za důsledek její rychlejší rozvoj. Ten později umožnil mimo jiné i rozvoj lezení ledů. Také začíná rozvoj prvních individuálních horolezeckých výstupů bez průvodců.

Orientace na nové oblasti se soustředila především na Kavkaz, Andy a Himaláje. Zde začíná éra dobývání světových velehor.

Jeden z prvních pokusů dobýt osmitisícovku uskutečnil Albert Frederick Mummery, který se pokusil zdolat Nanga Parbat (8125 m n. m.) v Himalájích, ale vystoupil pouze do výšky 6100 metrů.

Ze známějších vrcholů byly zdolány Kazbek (5047 m), Dobrus (5633 m), Ušba (4695 m), Chimborazo (6267 m), Kilimandžáro (5895 m), Demávend (5670 m), Aconcagua (6959 m), Mt. McKinley (6194 m) aj.

První horolezecký úspěšný cíl nad 7000 m.n.m. byl splněn až roku 1907, kdy byl zdolán vrchol Trisul 7120 m.n.m. Tomem Georgem Longstaffem.

Obr. č. 9: *Trisul* (7120 m.n.m.)

(www.amarguillo.com)

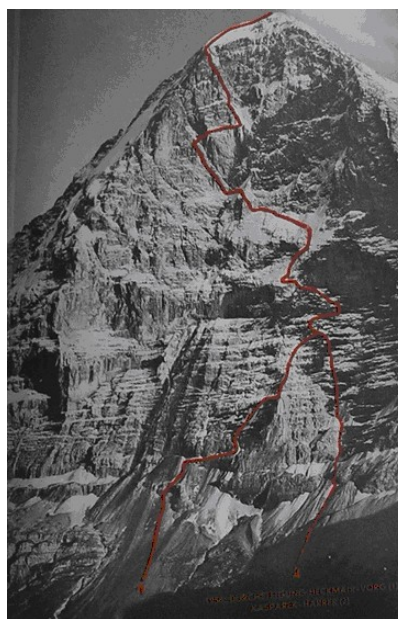
Na přelomu devatenáctého a dvacátého století byl zaznamenán další pokrok ve výzbroji horolezců, kdy se začali používat předchůdci vybavení a materiálů jaké známe dnes. Především se hojně začaly používat skoby tam, kde chyběly přirozené chyty a také se začalo slaňovat.

Po první světové válce se opět zvýšil zájem o horolezectví, do hor se začali vydávat i amatéři a rostl také počet horolezců bez horských vůdců. Začíná období sportovního lezení orientující se na výkon. Rozvíjí se i zimní horolezectví. Dále se začínají uskutečňovat i technicky náročné výstupy po severních stěnách. V Pevninských Alpách je to výstup severní stěny Matterhornu (bratři Schmidtovi 1931), kterým byla za tento výkon udělena olympijská medaile v Los Angeles 1932 (jediná zlatá medaile, která kdy byla v této disciplíně udělena), dále v Dolomitech severní stěna Cima Grande di Lavaredo (E. Comici a bratři Dimaiové 1933), v Engadinu severní stěna Pez Badile (R. Casin s doprovodem 1937); podařilo se zdolat i severní stěnu Eigeru (Heckmair, Kasperek, Vörg a H. Her 1938), která si do té doby vyžádala spoustu životů a neúspěšných pokusů. Ve stejném roce odolal i Walkerův pilíř na Grandes Jorasses v Savojských Alpách.

Obr. č. 10: *Heinrich Harrer vaří v druhém bivaku během prvovýstupu v roce 1938.*

(www.horolezeckametodika.cz)

Obr. č. 11: *Eiger, severní stěna, Heckmairova cesta*

(www.horolezeckametodika.cz)

Rychlé rozšiřování a popularita horolezectví s sebou nesla také vzrůstající problémy, které zapříčinily roku 1932 sjezd dvaceti horolezeckých společností v Chamonix na tzv. alpínském kongresu a zde bylo rozhodnuto o založení mezinárodní horolezecké federaci UIAA – Union Internationale des Association d'Alpinisme. Ta se mimo jiné zabývá studiiemi a řešením všech problémů ohledně horolezectví, jako například testování horolezeckých materiálů. Dalším bodem bylo stanovení mezinárodní šestibodové stupnice obtížnosti v horolezectví, která byla sjednocena až v roce 1971 a na konci sedmdesátých let byla ještě rozšířena o stupeň sedmý. Další stupeň přibyl až v roce 2003. Dnes už má škála 11 stupňů a také upřesnění v podobě značek (+ a -). Také vytvořila štítek pro horolezeckou výbavu, který zaručuje kvalitu výrobku.

Klasifikační stupnice UIAA - volné lezení

- I - Lehké: Nejjednodušší forma skalního lezení, ne však chodecký terén. K zabezpečení rovnováhy je třeba rukou.

- II - Mírně těžké: Začátek lezení, při kterém je vyžadována technika tří pevných bodů.
- III - Středně těžké: Na exponovaných místech se doporučuje mezijištění. Trénování a zkušenosti lezci mohou překonávat úseky tohoto stupně ještě bez použití lana.
- IV - Těžké: Na tomto stupni začíná opravdové lezení. Dostatečné lezecké zkušenosti jsou nezbytné. Delší lezecké úseky většinou vyžadují více mezijištění. Jištění lanem je už obvyklé i u zkušených a trénovaných horolezců.
- V - Velmi těžké: zvyšuje se počet mezijištění. Lezení klade zvýšené nároky na fyzickou kondici, techniku a zkušenosti.
- VI - Neobyčejně těžké: Lezení vyžaduje velmi dobré schopnosti a výbornou trénovanost. Velká expozice se často spojuje s malými možnostmi zajištění.
- VII - Mimořádně těžké: Lze zvládnout jen zvýšenou trénovaností. I dobří lezci potřebují často speciální přípravu pro určitý druh skály, aby úseky tohoto stupně přešli spolehlivě a bez pádu. Vybroušená technika jištění je nezbytná.
- VIII - X - stupňování předchozích obtíží, velmi vysoké nároky na speciální přípravu, výstupy a úseky krajních stupňů lze často zvládnout až po předchozím nácviku a získání pohybových návyků. V současnosti je horní stupeň této kategorie vrcholem v lezení pro nejužší světovou špičku.
- XI - současná hranice lezeckých možností ve volném lezení, předchozí nacvičování zpravidla nezbytné, k překonání jsou nezbytné ideální podmínky (vnější i psychické), taktéž naprosté soustředění na výkon.

Obr. č. 12: Štítek *UIAA* zaručující
kvalitu horolezeckého vybavení
(www.mltuk.org)

Obr. č. 13: Logo *UIAA*
(www.mltuk.org)

Mezi válkami také začínají systematické útoky na nejvyšší hory světa. Pokus Angličanů zdolat nejvyšší horu světa Mt. Everest (1924) byl neúspěšný; G. H. L. Mallory a Ch. Irvine zmizeli beze stopy. Neúspěšné byly i pokusy o zdolání Čogori v Krakorumu, Kenčendžengu a Nanga Parat. Přes mnohé pokusy a velké oběti se do 2. sv. války nepodařilo zdolat ani jeden vrchol nad 8000 m.n.m.

Obr. č. 14: *Mt. Everest* (1924)
(mitglied.lycos.de)

Obr. č. 15: *Poslední snímek 6. července 1924 G. H. L. Malloryho a Ch. Irvineho* (mitglied.lycos.de)

2.4 Poválečná doba

Období po druhé světové válce se dá díky použití nových materiálů a technik v horolezectví nazývat obdobím dobývání osmitisícových vrcholů.

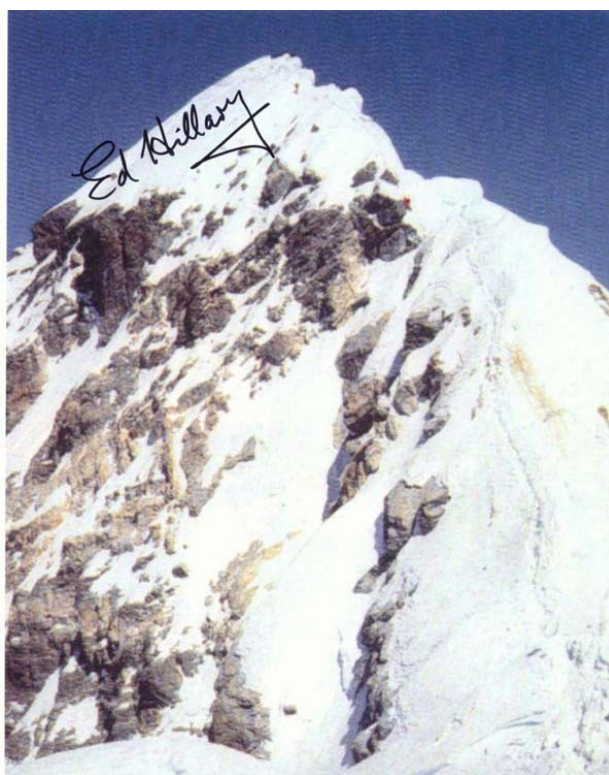
Jako první byl zdolán vrchol Annapurny 8078 m v roce 1950 Francouzi M. Herzogem a L. Lachenalem. Jako další padl nejvyšší vrchol naší planety, když dne 29. května 1953 v 11 hodin 30 minut zdolali sir Edmund Hillary (1919 - 2008) a Šerpa Tenzing Norgay (1914 - 1986) Mt. Everest 8848 m (v tibetštině Čhomolungma). Tenzing byl nejznámějším Šerpou a po tomto výstupu se stal plnohodnotným členem expedice. V letech 1954-1976 byl také ředitelem Himálajského horolezeckého institutu. Největší počet výstupů na vrchol zvládl k roku 2009 Šerpa Appa - celkem 19 výstupů. Nejmladšímu lezci na Everestu bylo 15 let, nejstaršímu 77 (v obou případech Šerpové).

Obr. č. 16: *sir Edmund Hillary a šerpa
Tenzing Norgay*
(www.bio.davidson.edu)

Obr. č. 17: *šerpa Tenzing Norgay na
vrcholu Mt. Everest 29. května 1953*
(www.bio.davidson.edu)

Obr. č. 18: *Mt. Everest (8848 m.n.m.)*
(www.mike.quinnspot.com)

Pak následovalo dobytí vrcholů: roku 1953 - Nanga Parat 8126 m (Rakušan H. Buhl); 1954 – Čho Oju 8153 m (Rakušané H. Tichy, J. Jöchler a šerpa Pasand Dava-Lama) a Čogori 8611 m (Italové A. Campagnoni a L. Lacedelli); 1955 – Kenčendženga 8585 m (Angličané G. Band a J. Brown) a Makalu 8470 m (Francouzi J. Couly a L. Terray); 1956 – Manaslau 8125 m (Japonec T. Imaniši a Šerpa G. Norbu), Gašerbrum 8068 m (Rakušané F. Moravec, J. Larch a H. Willenpart) a Lhoce 8511 m (Švýcaři E. Reiss a F. Luchsinger); 1957 – Broad peak 8047 m (Rakušané M. Schmunk, F. Wintersteller, K. Diemberger a H. Bull); 1958 – Hidden Peak 8068 m (Američané A. Kaufmann a P. Schoening); 1960 – Dhaulágirí 8172 m (Švýcaři E. Forer, A. Schubert, K. Diemberger, P. Diener a šerpové Nima Dorje a Nava Dorje); 1964 – Šiša Pangma 8013 m (Číňan Hsu Ching s doprovodem)

Koncem 60. let začala éra extrémního horolezectví, ve které pojem „nezdolatelné“ neexistuje. Vytýčují se cesty „ve směru vodní kapky“. Podávají se výkony na hranici únosnosti, zvláště ve volném lezení. Podnikají se výstupy bez kyslíku a také zimní výstupy, např. v r. 1975 první žena Japonka Junko Tabeiová na Mt. Everest. Roku 1978 uskutečnil Reinhold Messner první sólo výstup bez kyslíku na Mt. Everest, avšak první osmitisícovka byla zdolána tímto stylem již v roce 1953 Rakušanem Hermannem Buhlem. Messner také stejným způsobem zdolal nejtěžší osmitisícovku K2 a stal se prvním držitelem dobytí všech 14 osmitisícovek (1986). Roku 1980 Polák Krzysztof Wielicki uskutečnil první zimní výstup na Mt. Everest. Hledají se výstupy se stále větší obtížností, zdolávají se různé pilíře a stěny. K těm nejvýznamnějším patří francouzská expedice pilířem na Makalu (1971), výstup italské výpravy jižní stěnou na Manaslu (1972), výstup anglické výpravy jihozápadní stěnou na Mt. Everest (1975), výstup rakouské výpravy jižní stěnou na Gašerbrum (1975), zdolání jihozápadní stěny Mt. Everestu sovětskými horolezci (1982). V devadesátých letech se po zdolání všech významných vrcholů a cest horolezci orientovali nejvíce na volné lezení a někteří dokonce přešli na bádání polárních krajín jako například Reinhold Messner.

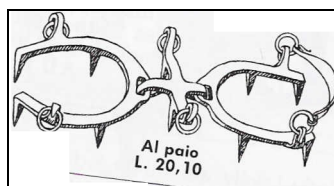
2.5 Přehled vývoje vybavení

Obr. č. 19: *Nádoby na tekutiny 1800 – 2006* (foto autor, muzeum Zermatt 2008)

Obr. č. 20: *Horolezecká obuv 1932 – 2005* (foto autor, muzeum Zermatt 2008)

Obr. č. 21: *Mačky 1800 – 2008* (www.w-hillmer.de)

Obr. č. 22: *Sněžnice 1902 – 2000* (foto autor, muzeum Zermatt 2008)

Obr. č. 23: *Ledovcové skoby a vruty 1850 – 2005* (foto autor, muzeum Zermatt 2008)

Obr. č. 24: *Karabiny 1850 – 2005* (foto autor, muzeum Zermatt 2008)

Obr. č. 25: *Foto technika 1920 – 2007* (foto autor, muzeum Zermatt 2008)

Obr. č. 26: *Horolezec polovina 19.stol.*

Obr. č. 27: *Horolezec 21. stol.*

(obě foto autor, muzeum Grindelwald 2008)

3. Vývoj horolezectví u nás

3.1 Počátky českého horolezectví

České horolezectví se vyvíjelo v individuální formě a až v polovině devatenáctého století se začala rozvíjet organizovaná vysokohorská turistika. Tato záliba byla v této době dostupná pouze středním a vyšším vrstvám společnosti. V sedmdesátých letech

devatenáctého století došlo k vybudování železnice mezi Prahu, Lincem a Terstem, což výrazně přispělo k lepší dostupnosti Alp českým horolezcům.

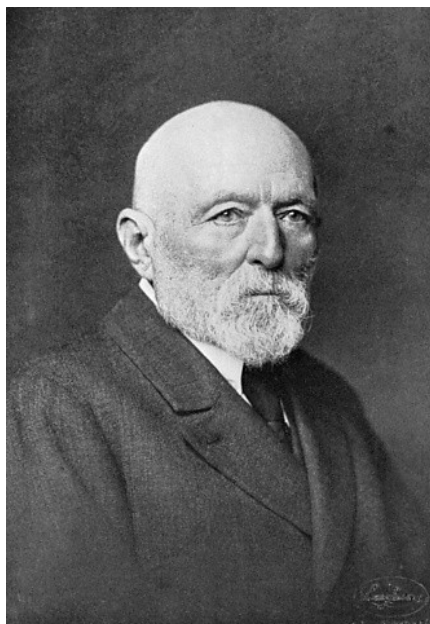
České horolezectví téměř od počátku poznamenávalo politické dění v českých zemích a Evropě, a to od dob Rakouska - Uherska, přes období fašismu až po komunismus. Roku 1870 byla založena Sektion Prag des DAV (Deutscher Alpenverein), což byla první moderní turistická či alpinistická organizace u nás. U jejího zrodu stál pražský obchodník Johann Stüdl, který se stal významným průkopníkem alpinismu v Čechách. Členové pražské sekce DAV dále pomáhají vznikat středohorským turistickým organizacím v Krušných horách či Krkonoších. Na intenzivní spolkovou činnost pražské sekce navazovaly prakticky všechny další turistické i alpinistické organizace u nás. Pražská sekce směřuje svou činnost do Alp a buduje zde horské stezky a chaty. Mnohé z nich stojí na svých původních místech např. Alte Prager Hütte, Neue Prager Hütte nebo chata na počest Johanna Stüdl – Stüdlhütte. V roce 1874 došlo ke spojení rakouské, německé i pražské sekce DAV do DUÖAV.

3.2 Druhá polovina 19. stol.

V druhé polovině devatenáctého století došlo k uvolnění politického dění v Rakousku – Uhersku, což zapříčinilo vznik spousty malých spolků a sdružení českých turistů, které se díky vzájemné slovanské sdruženosti orientovali převážně na oblast Slovinských Alp (Julských, Savinjských, Kamnických a Karavanek).

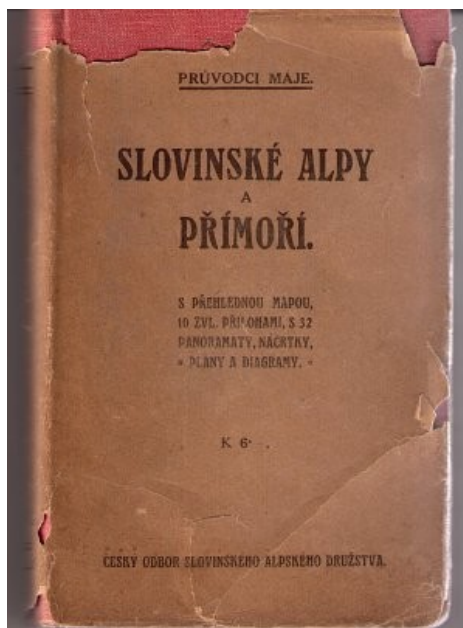
V roce 1897 byl založen další spolek českých horolezců s názvem Český odbor Slovinského planinského družstva, inspirován slovinským spolkem Slovinsko planinsko družstvo, který byl založen o čtyři roky dříve. Slovinská strana toto rozhodnutí přijala s nadšením, a to z důvodu většího možného odporu proti rakouským a německým spolkům, které se zde rozmáhaly.

Spolek měl také možnost vydávat svůj vlastní časopis, který se jmenoval Alpský věstník. Jedním z nejdůležitějších zakladatelů byl lékař a profesor Karlovy Univerzity v Praze MUDr. Karel Chodounský, který ve své odborné práci vyzdvihoval teorii, že k dobrému zdraví je nutný pohyb, voda, čerstvý vzduch a slunce. Horolezectví splňovalo všechny tyto podmínky.

Obr. č. 28: MUDr. Karel Chodounský
(www.muni.cz)

Český odbor Slovinského planinského družstva se ve slovinských Alpách zasloužil o rozšíření horolezectví a horské turistiky ve všech směrech, mimo jiné budování horských chat, vydávání průvodců, pořádání besídek, přednášek a večerů písní a poezie. Především ale organizoval výstupy a průzkumy oblastí ve slovinských Alpách.

Obr. č. 29: Průvodce "Slovinské Alpy"; Český odbor Slovinského planinského družstva
(alpského spolku) (www.lezec.cz)

První chatu vybudoval Český odbor Slovinského planinského družstva s názvem Čěška kočā (Česká chata) v roce 1899 pod horou Grintovec (2.558 m) v obci Jezersko ve výšce 1580m.n.m.

Obr. č. 30: Čěška kočā pod horou Grintovec 2.558 m v obci Jezersko ve výšce 1580m.n.m.
(www.lezec.cz)

Další vybudovanou chatou byla Korytnická kočā na úbočí Mangartu ve výši 1 350 m.n.m., která byla otevřena v roce 1909. Byla vybudována za pomoci Akademického kroužku Českého odboru, kde se soustředili mladí členové Českého odboru Slovinského planinského družstva v Julských Alpách. Byla to jediná slovanská chata v západních Julských Alpách. Od roku 1918 náleží Itálii.

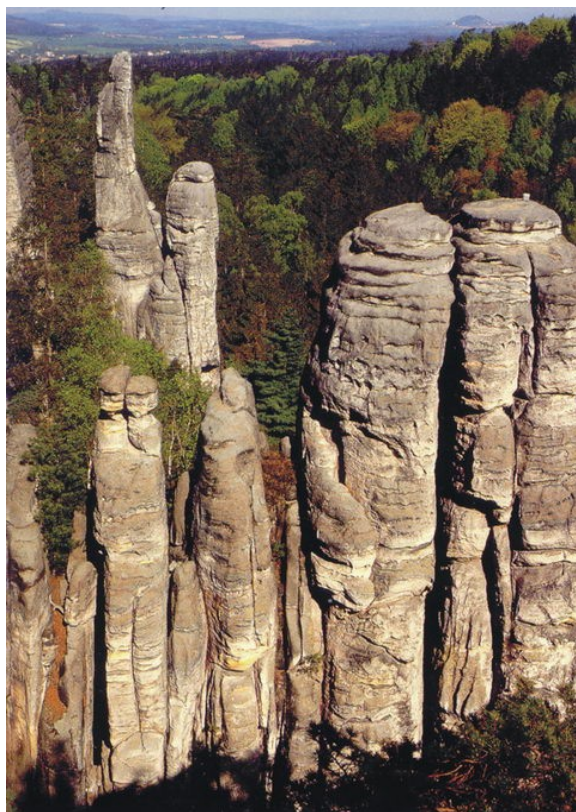
Třetí česká chata se začala budovat v roce 1912, avšak nebyla dokončena z důvodu propuknutí první světové války.

Budování chat a tras přinášelo práci slovinským horolezcům a vůdcům, a tím docházelo k šíření slovanských turistických středisek proti sílícímu německému pronikání do těchto oblastí. Postupem času se český odbor dostal do popředí dění v Julských Alpách. V desátých letech dvacátého století Slovinci vysoce uznávali objevitelskou práci a prvovýstupy českých horolezců, například na Malou Poncu, Oltar, Špik.

3.3 První světová válka

Začátek první světové války prakticky znamenal konec pro Český odbor Slovinského pláninského družstva.

Druhou cílovou oblastí českých horolezců na přelomu devatenáctého století byly Vysoké Tatry, kde čeští horolezci podnikli spoustu výstupů a přechodů, avšak v menší míře než v Alpách a pouze v individuálních výpravách. Další oblastí působnosti českých horolezců byly pískovcové skály Českého ráje. V době rozvíjejícího se zájmu o přírodní krásy a turistiku zorganizovali v roce 1897 Vojtěch Náprstek a Jaroslav Vrchlický, spolu s Americkým klubem dam z Prahy, expedici do Prachovských skal. Byla to první česká výprava do skalních útvarů Českého ráje.

Obr. č. 31: *Český ráj Prachovské skály* (www.obrazky.cz)

V roce 1907 byl jičínskými studenty založen oddíl Lezecký kroužek Prachov. Jeho členové pak vykonali 136 výstupů na Prachově a Hruboskalsku.

3.4 Meziválečné období

V poválečném uspořádání Evropy dělila české horolezce od slovinských hor dvojí hranice, a tím se v podstatě ukončila spolupráce se slovinskými alpinisty.

Po zrodu Československé republiky horolezci vstupovali do Klubu českých turistů (KČT), založeného v roce 1888, protože jim byl svým zaměřením nejbližší. V roce 1918 měl klub přibližně 3000 členů a po spojení s Tatranským spolkom turistickým vznikl celostátní Klub československých turistů (KČST). Ten měl v roce 1938 více než 100 000 členů. V tomto počtu několik stovek horolezců zcela zanikalo, proto se českoslovenští horolezci brzy snažili o osamostatnění.

23. června 1924 založili pražští horolezci Alpinistický odbor při Svazu lyžařů ČSR, ale už 13. listopadu téhož roku nově založili Klubu alpinistů československých – KAČS. Prvním předsedou KAČS byl zvolen prof. MUDr. Karel Chodounský.

V roce 1925 byl slovanskými zeměmi založen první mezinárodní horolezecký svaz, který v roce 1932 podal návrh na vytvoření Mezinárodní horolezecké unie.

Obr. č. 32: *znak KAČS* (www.horolezeckaabeceda.cz)

V době svého vzniku měl KAČS 166 členů. O devět let později vznikly kromě již existující pobočky v Plzni další pobočky v Hradci Králové a v Brně a počet členů se více než zčtyřnásobil.

V poválečném období se orientace českých horolezců přemístila z východních Alp do Alp západních.

Vysoké Tatry byly horolezci nejen navštěvované, ale mnozí zde i pracovali, ovšem první oficiální zájezd do Vysokých Tater byl uspořádán až roku 1932. Brněnští horolezci František Kroutil a Jan Gellner sepsali dodnes používaného průvodce „Vysoké Tatry. Horolezecký průvodce.“

Po první světové válce nebyl Lezecký kroužek Prachov obnoven, tudíž mladí horolezci nebyli nijak organizováni. Cílem těchto horolezců se stalo převážně okolí Turnova a Hruboskalsko. Svými horolezeckými výkony vynikal v této době horolezec Antonín „Haryk“ Zima, který jako první pochopil techniku zajišťování a zasloužil se o její rozšíření mezi mladými lezci, kteří rychle zvyšovali svou úroveň. Ke skupině se začali přidávat další horolezci a kromě Hrubé Skály začala skupina jezdit lézt i do oblasti Prachov, Klokočí, Příhraz, do okolí Náchoda a Hronova.

Na Slovensku byl po vzniku Československé republiky založen v roce 1919 v Liptovském Mikuláši Tatranský spolek turistický, který o dva roky později vytvořil s Klubem českých turistů jednotnou organizaci s celostátním působením - Klub československých turistů - KČST. Společnost se zabývala i řízením horských vůdců a záchrannou službou. Jako vůdci začali pracovat i horolezci a nejznámějším tatranským horolezcem, žijícím na území Československa, byl Němec Alfréd Grosz, profesor tělocviku na gymnáziu v Kežmarku, který vykonal 119 letních a 8 zimních prvovýstupů.

V roce 1921 založili František Lipták, Mikuláš Mlynářčík a Gustav Nedobrá ve Spišské Nové Vsi samostatný slovenský kroužek horolezců IAMES. Název vznikl ze začátečních písmen slov Idealismus, Alpinismus, Moralita, Eugenika a Solidarita. V roce 1926 se IAMES přejmenoval na Spolek tatranských horolezců IAMES. Touto společností byly pořádány horolezecké týdny (poprvé v roce 1923), kterých se mohl zúčastnit kdokoli z Československa. Tyto týdny sehrály velkou úlohu v propagaci horolezectví u nás.

Obr. č. 33: *znak IAMES* (www.james.sk)

I přestože mezi oficiálními představiteli české a slovenské organizace panovalo určité napětí a názorová nejednotnost, mnoho českých alpistů bylo členem IAMES a naopak. Jedním z problémů bylo, že oba spolky chtěly mít vlastní zastoupení v Mezinárodní horolezecké unii (UIAA). Tento problém byl řešen v roce 1938 v Praze, ale k dohodě

nedošlo, neboť i v horolezectví se odrážela tehdejší politická situace. Tento spor byl definitivně vyřešen až vznikem samostatného českého a slovenského státu.

3.5 Období 2 s.v

V tomto období byl Čechům znemožněn přístup do všech zahraničních hor včetně Tater, takže všechen horolezecký život se soustředil do oblastí Hruboskalska, Příbraze, Prachova a Suchých skal. Klub alpistů československých (KAČS) pokračoval dále jako Klub alpistů českých - KAČ. Odpor proti nacismu přivedl některé české horolezce do odbojového hnutí. Někteří horolezci jako např. bratři Václav a Karel Chlumové, Jaroslav Šimáně, E. Schwarzbach a nejlepší horolezec té doby Joska Smítka byli ke konci války zavražděni v koncentračním táboře v Terezíně. Někteří slovenští horolezci padli v roce 1944 při Slovenském národním povstání v Tatrách.

3.6 Období po 2. světové válce

Po ukončení druhé světové války se obnovili veškeré předválečné organizace i se svými činnostmi (IAMS, KAČS, KČST). Jedním z poválečných cílů bylo založení Československé himalájské společnosti iniciované JUDr. Otto Jelínkem a Ing. Aloisem Krausem v roce 1945. Chtěli stanout na vrcholu Everestu s použitím letadla při přepravě materiálu do vyšších táborů. Z finančních důvodů však tato akce nebyla uskutečněna. V roce 1946 se konal první poválečný sjezd na Hrubé Skále, kde spojením alpinistických spolků vznikl Svaz československých horolezců.

Po únorovém převratu v roce 1948 byla tělovýchova a sport sjednoceny do jednoho řídicího orgánu Sokol s ústřední sekcí pro horolezectví. Mnohem více než dříve začali využívat skalní terény v blízkosti velkých měst v severních Čechách, u Prahy, Bratislavy, Brna a Košic. Po spuštění železné opony byl u nás nedostatek kvalitního horolezeckého vybavení, tuzemské firmy jej moc nenabízely. A tak českým horolezcům nezbylo než si začít vytvářet výbavu vlastní. Mezi nejnápaditější vynálezce se řadil MUDr. Jaromír Šádek, který vymyslel konstrukce, kterými předběhl svou dobu, například jedničkovou skobu.

V roce 1953 byly uděleny první horolezecké tituly Mistr sportu. V úvahu byly vzaty pouze velehorské výstupy, na pískovce a na ostatní terény se hledělo jen jako na přípravu. Od roku 1968 bylo horolezectví řízeno národními orgány: Horolezeckým svazem Českého

ústředního výboru ČSTV a Horolezeckým svazem IAMES Slovenského ústředního výboru ČSTV. V tomto svazu museli být registrováni všichni ti, kdo se chtěli věnovat horolezectví. Probíhala zde výchova nejen mladých horolezců, ale i instruktorů, což mělo pozitivní vliv na zvýšení bezpečnosti a snížení úrazovosti. Svaz také poskytoval potřebné horolezecké vybavení, které se na běžném trhu nevyskytovalo jako např. lana, karabiny atd. Svaz také pořádal jeden výlet ročně do Alp a na Kavkaz, kam se nedalo zpoza železné opony jinak dostat.

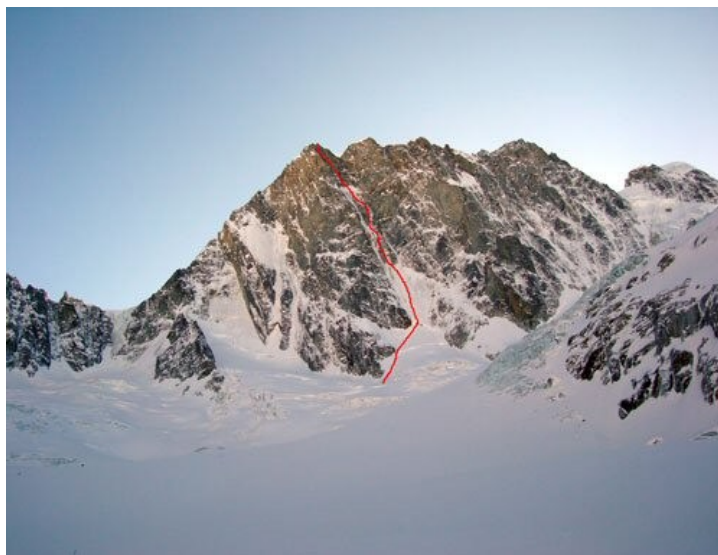
Obr. č. 34: Některé zvláštní typy skob - 1.jedničková skoba - 2.bong - 3.rurp - 4.profilovaná "U" skoba ("účko") - 5.diagonální skoba (www.horolezeckametodika.cz)

Mezi nejlepší horolezce i v mezinárodním měřítku patřil v té době Radovan Kuchař, který vylezl na Petit Dru, Walkerův pilíř Grandes Jorasses, severními stěnami zdolal horu Eiger, Matterhorn, později vystoupili severovýchodní stěnou na Piz Badile.

V roce 1957 navštívili brněnští horolezci poprvé Kavkaz a od té doby je Kavkaz navštěvován téměř pravidelně.

Do historie alpského horolezectví se v roce 1968 zapsali Ivan Bortel, Ivan Dieška, O. Blecha a Valentin Kanyar svým pruvýstupem severní stěnou Grandes Jorasses přes tzv. Rubáš. Ke světovým výkonům patří druhý zimní výstup severní stěnou Matterhornu

(Bonattiho cestou) uskutečněný v březnu 1967 Jozefem Psotkou, Jánem Ďuranou, J. Kalábem a Stanislavem Lednárem. Výstup si vyžádal život mladého a nadějného Stanislava Lednára.

Obr. č. 35: *severní stěnou Grandes Jorasses* (www.sportovninoviny.cz)

V roce 1965 byl uskutečněna první mimoevropská expedice s názvem Hindúkuš '65, které se zúčastnilo čtrnáct osob. Zdolali sedmnáct výstupů, ze kterých sedm byly prvovýstupy na hory vyšší jak 6 000 m.n.m. O dva roky později se konala druhá expedice Hindúkuš '67, která si kladla za cíl zdolat nejvyšší horu Hindúkuše Tirič-Mir (7 706 m.n.m). Byl tím dosažen nový výškový československý rekord.

Mnoho výprav se uskutečnilo na konci šedesátých let, kdy se horolezci vydali na Pamír, Špicberky a do Jižních And. Do Nepálu na průzkum Himalájí se vydala První česká himalájská expedice, složená z devíti členů a vedená Vladimírem Procházkou. 7. října 1969 dosáhli vrcholu Annapúrny IV 7 525 m.n.m.

Obr. č. 36: *Annapúrny IV* (7 525 m.n.m.) (cs.wikipedia.org)

V sedmdesátých letech se každoročně organizovalo patnáct až dvacet výprav do Alp, Skandinávie, na Kavkaz, do Asie i exotických hor. Byla přijata mezinárodní klasifikace UIAA. V roce 1971 byl vytvořen jednotný systém výkonnostního a vrcholového horolezectví.

V roce 1970 se do Peru vydala horolezecká výprava z Lokomotivy Liberec pod vedením Arnošta Černíka. Všech patnáct členů zahynulo, nešťastnou náhodou nejdříve Ivan Bortel a poté i zbylí členové, když došlo k zemětřesení.

První zimní přechod hlavního hřebene ve Vysokých Tatrách se uskutečnil v roce 1953 a podnikli ho Miloš Matras a Jaroslav Mlezák.

V roce 1984 vystoupila na první osmitisícovku (Cho Oju) i československá horolezkyně Margita Štěrbová. Naši alpinisté dosáhli vrcholů tří nejvyšších hor světa (Kanchenjunga 1981, K 2 1983, Mont Everest 1984) a podnikli další himálajské stěnové prvovýstupy (Lhotse Shar a Dhaulagiri 1984, K 2 1986).

V zahraničním odborném tisku se začalo pravidelně psát, a to především o československých prvovýstupech sedmého až osmého stupně obtížnosti, přelézání zimních ledových i kombinovaných cest. Taktéž československé horolezkyně začaly být v polovině osmdesátých let velice uznávané a jsou dodnes.

Po rozdělení Československa v roce 1993 vznikl Český horolezecký svaz (ČHS), který je součástí Českého svazu tělesné výchovy. Má přibližně 10 000 členů rozdělených do zhruba 500 oddílů.

Obr. č. 37: znak ČHS (www.lezec.cz)

4. Statistické údaje

V této části bych se chtěl věnovat vlivu horolezectví na cestovní ruch, jakou část v něm zaujímá a dále jaký dopad má horolezectví na člověka a životní prostředí.

4.1 Cestovní kanceláře

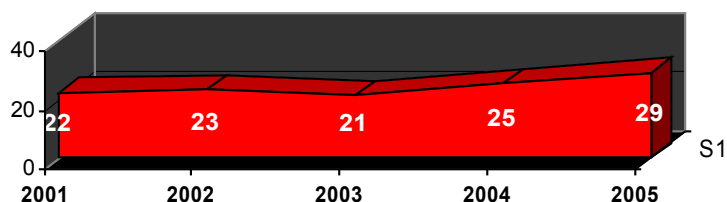
V České republice se po roce 1989 začal prudce rozvíjet cestovní ruch a to ve všech směrech. Z původních pěti cestovních kanceláří dnes v ČR podniká 2970 cestovních kanceláří, z toho se asi 15 zaměřuje na vysokohorskou turistiku a expedice a ročně vypraví zhruba 2700 zákazníků do celého světa za cílem vysokohorské turistiky. Ovšem další jistě neméně početnou skupinou vysokohorských turistů budou ti, kteří vycestují bez cestovní kanceláře tzv. „na vlastní pěst“. Počet těchto turistů není možné přesně zmapovat, osobně bych je odhadoval na tisíce. Jenom počet členů ČHS je přibližně 10 000.

4.2 Statistiky úrazů

Neustálý nárůst návštěvníků hor a vysokohorských turistů s sebou přináší i negativní důsledky. Jedním z nich je zvýšení úrazovosti včetně úrazů smrtelných.

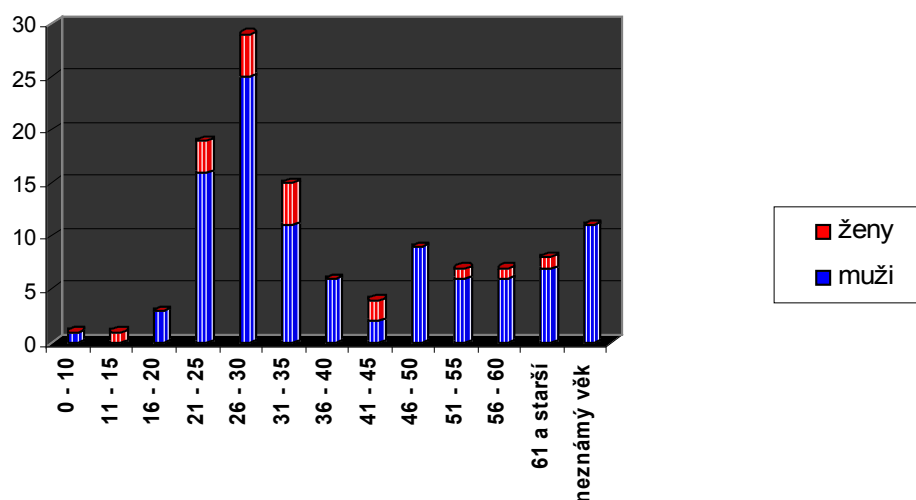
Statistiky ohledně úrazovosti se začaly vést až od roku 1998. Pravidelné hlášení se postupně rozvíjelo a z tohoto důvodu jsem vybral až roky 2001 – 2005. Následující roky ještě nejsou dostupné v konečném zpracování. Statistiky zahrnují jen české občany.

Od roku 2001 do roku 2005 zahynulo v českých i zahraničních horských a skalnatých oblastech 120 českých turistů. Tento počet neustále mírně narůstá, jak je z grafu č.1 patrné.

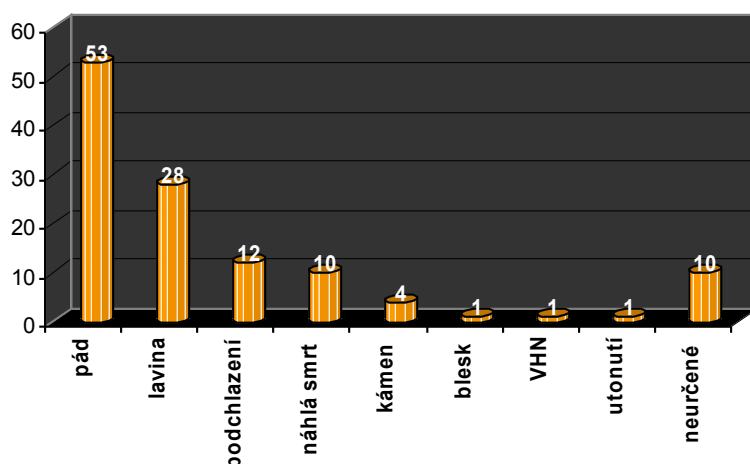
Graf. č. 1 Počet smrtelných úrazů v letech, 2001- 2005 (www.horosvaz.cz)

Pokud si oběti rozdělíme dle věku a pohlaví, zjistíme, že muži jsou daleko častěji postiženi smrtelným úrazem než ženy. To si lze vysvětlit hlavně díky tomu, že tyto sporty mají v oblibě spíše muži. Tomu odpovídá i poměr registrovaných mužů v ČHS, který je 81% mužů a pouze 19% žen. Nejrizikovější věkovou skupinou do počtu smrtelných úrazů je skupina lidí mezi 21 až 35 lety. To si lze vysvětlit tak, že tito lidé jsou již ekonomicky samostatní a mohou si dovolit výlety do vzdálenějších a obtížnějších oblastí. Dále v jejich neprospěch rozhoduje i méně zkušeností, větší chuť riskovat, často také přecenění vlastních sil a schopností. V pozdějším věku stoupá riziko úrazu se snižující se fyzickou zdatností, to je ale vyváženo zkušenostmi a rozvahou.

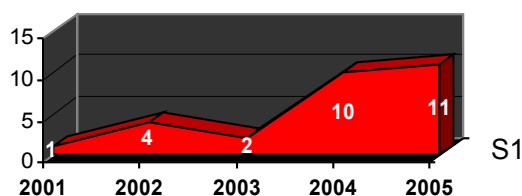

Graf. č. 2: Věk obětí, 2001 – 2005 (www.horosvaz.cz)

Nejčastější příčinou smrtelného úrazu se stává pád z výšky bez zajištění, druhým nejčastějším důvodem je pád laviny. Tato příčina má v posledních letech velkou tendenci nárůstu, což je dáno zejména tím, že se čím dál víc rozvíjejí freeriding a skialpinismus a další sporty, kde se člověk pohybuje ve volném a otevřeném terénu. Velká část těchto lidí nemá do těchto terénů patřičné znalosti, zkušenosti a vybavení (lavinové vyhledávače, sondy, lopatky, atd.). Jako třetí nejčastější příčinou úmrtí je podchlazení.

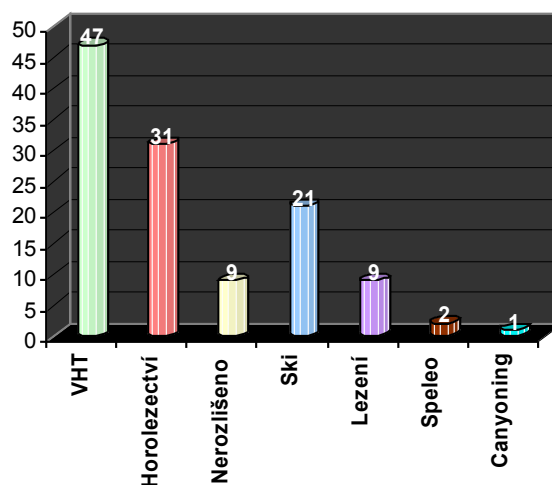

Graf. č. 3 Příčiny smrtelných úrazů za léta, 2001 – 2005 (www.horosvaz.cz)

Graf. č. 4: Počet usmrcených lavinou, 2001 – 2005 (www.horosvaz.cz)

V následující statistice se můžeme dočíst, při kterých disciplínách se nejčastěji stávají smrtelné úrazy. Vysokohorská turistika má nejširší skupina příznivců, ve všech kategoriích věku, zkušeností a fyzických zdatností, proto si tedy drží i smutné prvenství ve smrtelných úrazech. Horolezectví vykonává již užší skupina lidí, ale protože patří k nejnáročnějším a nejrizikovějším disciplínám náleží mu druhé místo. Skialpinismus a podobné zimní sporty prožívají bouřlivý rozvoj a znamenají často pohyb ve volném sněhovém a nestabilním prostředí. V skalním lezení jsou nehody spíše vzácností, protože dnes se většina lezců jistí pomocí jistících pomůcek.

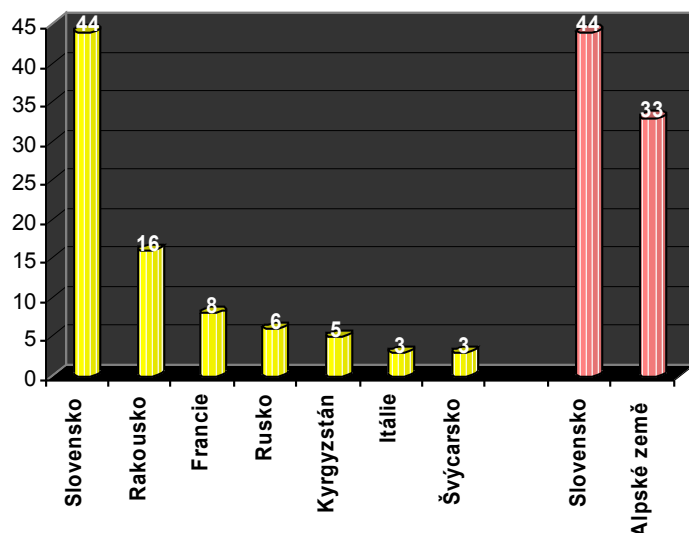
Graf. č. 5: *Počet usmrcených podle disciplín, 2001 – 2005* (www.horosvaz.cz)

Pozn. ke grafu č.5 : kategorizace podle disciplín:

1. Vysokohorská turistika (VHT), turistika v horách, trekking apod.
2. Horolezectví v horách a velehorách; včetně skalního lezení v horách i výškového horolezectví
3. Nerozlišené: případy, ve kterých se nepodařilo odlišit VHT od horolezectví (spíše se však jednalo o VHT)
4. Skialpinismus, freeriding, skitouring apod.
5. Skalní a pískovcové lezení (horolezectví mimo horské a velehorské terény)
6. Speleoalpinismus
7. Roklování (canyoning)

Další tabulka přináší přehled států, na jejichž území k smrtelným úrazům docházelo. Z této tabulky vyplývá, že nejvíce úrazů se odehrává v sousedních státech s velehorami, tj. na Slovensku a v Rakousku. Následují smrtelné úrazy ve Francii, Rusku, Kyrgystánu (kam do hor stále směřuje značná část českých horolezců a VHT), a úrazy v ostatních alpských zemích mimo Rakousko a Francii. Celkově lze říci, že tabulka odráží oblibu jednotlivých států při provozování horských a horolezeckých sportů u našich občanů.

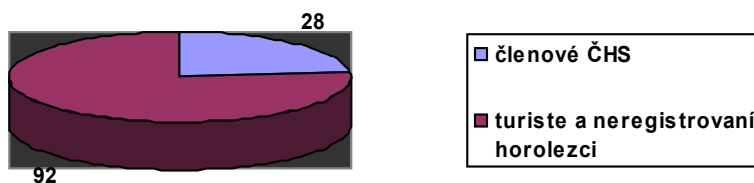
Další zajímavost je, že ve Vysokých Tatrách zemře ročně zhruba stejné množství občanů České republiky jako občanů Slovenské republiky, ale naproti tomu v Západních Tatrách je tento poměr výrazně v neprospěch českých občanů.

Graf. č. 6: Přehled států mimo ČR, ve kterých ke smrtelným nehodám dochází, 2001 – 2005
(www.horosvaz.cz)

Co do úrazovosti, patří mezi kritické měsíce především zimní a letní období, nejvíce ale prázdninové měsíce z důvodu největšího provozování horolezeckých sportů.

Poslední statistika poukazuje na poměr úmrtí mezi registrovanými horolezci ČHS a neregistrovanými horolezci. Z tohoto grafu nám zcela jasně vyplývá, že mnohem častými oběťmi jsou turisté- nečlenové ČHS, kteří se vydali do horských terénů sami. Tato tabulka také odráží důležitost vybavení, zkušeností, fyzické zdatností a rozvahy jednotlivců, které v drtivě většině turistům a příležitostným horolezcům schází.

Graf. č. 7: Poměr úmrtí mezi registrovanými horolezci ČHS a neregistrovanými horolezci, 2001 – 2005 (www.horosvaz.cz)

Ještě bych zde uvedl deset nejčastějších vět, které v alpském horském terénu slyší od českých turistů horští vůdci. Zároveň to vhodně doplňuje předchozí graf.

Na ledovci

1) Nemusím se mazat krémem na opalování, když je pod mrakem. (Vysokohorské slunce pálí i skrze mraky a mlhu, jeho účinek zesiluje bílý povrch zasněženého ledovce.)

2) Nemusím se navazovat na lano, když jdu po vyšlapané stopě. (Nikdy člověk neví, kdy se proboří sněhové mosty, o kterých ani netuší, že existují. Může se to stát prvnímu stejně jako poslednímu, ráno stejně jako večer.)

3) Nepotřebuji cepín a mačky, ty používají jen horolezci. (I na plochém ledovci jsou cepín a mačky nezbytnými pomůckami. Bez nich nelze zachytit kolegu, který padá do trhliny, naopak bude stáhnut i další.)

4) K navázání na lano stačí hrudní úvaz. (v takovémto případě při pádu do trhliny může nastat ortostatický šok, což je zaškrcení krevního a nervového oběhu. Ve visu na hrudním úvazku vydrží člověk žít jen 10 – 15 minut.)

Na ferratě

5) K čemu horolezecký úvazek, smyčky a karabiny, ocelového lana se budu přidržovat a vyšplhám, kam budu chtít. (Stačí chvilková nepozornost, padající kámen nebo nešťastné uklouznutí, které způsobí pád.)

6) Helmu si s sebou neberu, jenom překáží a je pod ní horko. (Malý kamínek letící z dostatečné výšky dokáže prorazit i lebku. Navíc se člověk může lehce udeřit při přelézání převisu a pádu.)

Na túře

7) Nejlepší boty jsou prošláplé tenisky. (Pevná obuv s pevnou podrážkou je základem. Zabraní uklouznutí, vymknutí kotníku a promočení..)

8) Není potřeba se moc oblékat, když je hezky. (Na horách se počasí mění z minuty na minutu a člověk může zemřít na podchlazení i při plus šesti stupni celsia.)

9) Na co nosit baterku, bivačovací pytel a lékárničku, když plánuji krátkou túru. (Při zranění se i par hodin chůze v horském terénu může stát nekonečná.)

10) Velký batoh se stanem, spacákem a jídlem na týden je znakem opravdového turistu. (V Alpách a Tatrách se spí většinou na chatách. A je vhodnější lehčí batoh pouze s rizikovým vybavením, se kterým se lépe zvládnou delší túry s menší únavou.)

Dalším důkazem o nebezpečnosti horolezeckého sportu je švýcarský vrchol Matterhorn, při jehož dobývání zemřelo za svou téměř 150-ti letou horolezeckou historii přes 700 horolezců. To znamená průměrně jedna oběť týdně, pokud počítáme s lezeckým obdobím trvající 4 nejteplejší měsíce v roce.

Ze světových osmitisícových vrcholů vede Mount Everest, který má do roku 2004 na 2000 úspěšných výstupů a na svědomí asi 179 obětí, z toho 54 při sestupu (koeficient úmrtnosti tj. počet mrtvých/počet horolezců a šerpů na vrchol) je asi 9,3 %.

Následující tabulka uvádí pro srovnání tytéž údaje u ostatních osmitisícovek (řazeno dle koeficientu úmrtnosti, stav ke konci roku 2004).

Název vrcholu (výška)	Počet úspěšných výstupů (horolezci + šerpové)	Počet mrtvých	koef. úmrtnosti (%)
Annapurna (8091 m.)	130	53	41
Nanga Parbat (8125 m.)	216	61	28,2
K2 (8611 m)	198	53	26,7
Kangchenjunga (8586 m.)	185	40	22
Manaslu (8163 m.)	240	52	21,6
Dhaulagiri (8167)	313	56	18
Makalu (8485 m.)	206	22	11
Gasherbrum I. (8080 m.)	195	21	10,7
Shishapangma (8013 m.)	211	19	9
Broad Peak (8051 m.)	255	18	7
Lhotce (8516 m.)	243	11	4,5
Gasherbrum II. (8034 m.)	650	17	2,6
Cho Oyu (8188 m.)	1400	35	2,5

Tab. č. 1: *Přehled úmrtí na osmitisícových vrcholech* (<http://www.k2climb.net>)

Největší podíl na smrtelných úrazech v těchto horách má zlomenina dolní končetiny, následuje podcenění zajištění a třetím nejčastějším faktorem je nedostatečná výstroj a s ní související podchlazení, omrzliny a vysokohorská nemoc.

4.3 Pojištění

Pojištění úrazu při horolezeckých sportech a VHT je problematické. Většina pojišťoven si limituje požadavky jako například, že pojištění platí pouze do nadmořské výšky 3500 m.n.m. nebo že délka používaného lana nesmí být delší než 23 metrů atd., které v podstatě znamenají, že když děláte něco jiného než vycházkovou turistiku, tak se to na vás nevztahuje.

Proto je nejlepší se pojistit přes horolezecké kluby a organizace jako je například ČHS, UIAA nebo Alpenverien, které mají uzavřené speciální smlouvy s pojišťovnami.

Další možnosti pojištění nabízejí v některých vyspělých horských oblastech přímo na místě, kde si stačí zakoupit kupon třeba na poště.

4.4 Znečištění hor

Znečištění hor se věnovalo již mnoho studií a konferencí, kde se jako příklad uváděla i nejvyšší hora světa Mount Everest. Ještě v druhé polovině devadesátých let minulého století psal Jon Krakauer v knize Peklo blízko nebe, že kyslíkové lahve ve výškových táborech zejména nad 7000 m.n.m. zůstávají ležet ve sněhu a jejich osud nikoho nezajímá. Dnešní situace je naštěstí jiná. Společnost klade čím dál větší důraz na ekologii a šetrnost k životnímu prostředí a to se nevyhýbá ani těmto oblastem. V dnešní době jsou horolezci povinni snášet své odpady zpět do údolí. V případě severoamerické hory Mount McKinley jsou horolezci při nesnesení všech odpadů dolů pokutováni velkými částkami. V Nepálu platí, že výprava před výstupem složí zálohu v hodnotě čtyř tisíc dolarů a před odjezdem ze země a po dokázání snesení všech odpadů dostanou tyto peníze zpět.

I přesto se však zanechává nějaký odpad na vrcholu a svazích nejvyšší hory světa, převážně z důvodu ohrožení života a snad jen výjimečně z lenosti. Většina západních horolezců a šerpů je v těchto ohledech již zodpovědná. Největší problém tedy dělal odpad z dřívějších expedic, kdy se všechno včetně kyslíkových lahví, stanových plachet, lan a obalů od potravin a mimo jiné také těla mrtvých kolegů zanechávalo svému osudu. To vše se rozhodla řešit čtyřiceti čtyř členná asijská expedice složená z horolezců z Japonska, Číny, Jižní Koreje, Nepálu a Gruzie a snesla tuny odpadu do údolí. Podobné cíle mají i

menší skupiny horolezců, jako byla například loňská expedice Japonce Kena Nogučiho, která zbavila hory tuny a půl odpadků.

Snesením odpadu do podhorských oblastí se však problém úplně neřeší, protože ten zde končí na hromadících se skládkách a místní obyvatelstvo není připraveno na jejich recyklaci a využívání jako je tomu například v alpských zemích. Například do základního tábora pod Mt. Everestem přicházejí ročně tisíce turistů.

Obr. č. 38: Zbytky tábora s kyslíkovými lahvemi ve výšce nad 6 000 m.n.m.

(www.vagabondish.com)

Obr. č. 39: *Tělo mrtvého horolezce na Mount Everestu.*
(www.static.howstuffworks.com)

Obr. č. 40: *Odpad snesný z hor do údolí.* (www.life.illinois.edu)

V alpských zemích se lidé potýkají spíše s problémem nadměrného rozvoje infrastruktury, zastavování horských oblastí, rozšiřování pastvin spojené s kácením lesů a erozí zejména půdy v chodnících po turistech. Tento trend můžeme vidět na následujících dvou fotografiích.

Obr. č. 41: *Chamonix v roce 1890.* (www.past-to-present.com)

Obr. č. 42: *Chamonix v roce 2006.* (www.flyaboveall.com)

5. Současné trendy

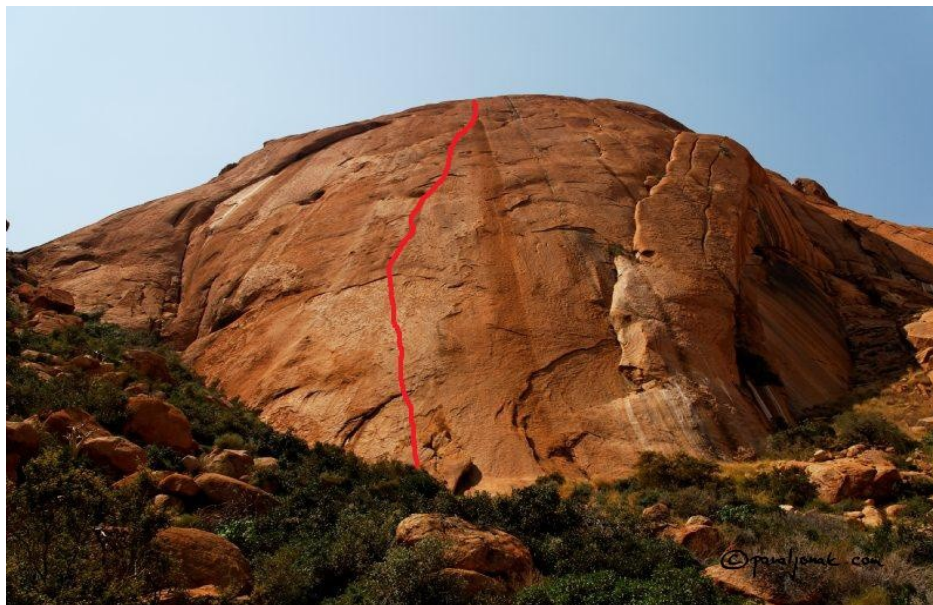
Současné trendy v horolezectví a podobných outdoorových sportech se neustále odvíjejí od touhy volného pohybu, svobody, překonávání sama sebe, nových limitů a poznání.

Jak už jsem uvedl v druhém bodu mé práce, všechny význačné vrcholy hor byly zdolány, většina míst na Zemi, které se alespoň trochu dají spojit s horolezectvím jako je například severní, jižní pól a jiné odlehlé krajiny byly poznány. Už by si člověk řekl, že není co nového v horolezectví objevovat a zdolávat, ale to si špičkoví horolezci nemyslí. Tedy éra slavných objevů a výkonů velkých expedic je pryč. V současnosti se horolezci potýkají spíše s individuálním zdoláváním těžkých ledových stěn himalájských vrcholů bez kyslíku, sólo výstupů a prvovýstupů na osmitisícovky v zimním období. Těch bylo zdoláno zatím jen osm a o sedm z nich se postarali polští horolezci. Dále dochází k objevování nových cest, zejména severních stěn .

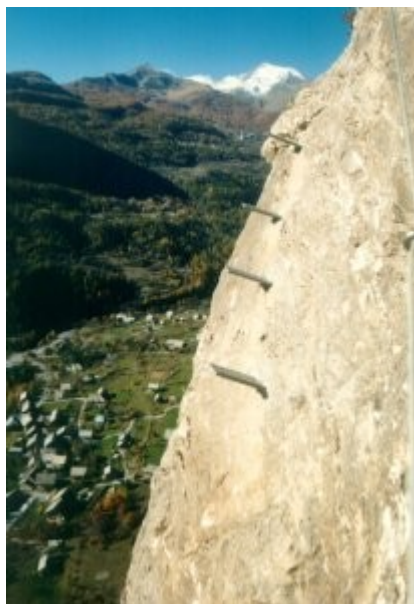
Obr. č. 43: *Takargo* (6771m) (www.lideahory.cz)

Dále jsou podnikány výstupy na jihoamerické skalnaté a pískovcové útvary. Čeští horolezci například podnikli prvovýstup v jihoafrické Namibii čtyři sta metrů dlouhou žulovou stěnou na kopec Spitzkoppe. Tento výstup byl posléze označen sedmým stupněm obtížnosti.

Obr. č. 44: *Spitzkoppe Namibie* (www.paveljonak.com)

Rozvíjí se zejména sportovní horolezectví, které se zabývá výkony převážně soustředěných na rychlost a obtížnost. Tento rozvoj je podmíněn z velké míry novými technologiemi, budování umělých lezeckých stěn, ale i umělých ledových útvarů a vodopádů. Dnes je možné se věnovat horolezectví respektive skálolezectví díky dostupnosti těchto cvičných stěn takřka kdekoli. Tím vzniká i velké množství horolezců. Velice rozšířenou zálibou u turistů jsou v současné době via ferraty (železné cesty). Je to označení vysokohorských chodníků, které jsou zajištěny ocelovými lany, žebříky a skobami. Takto upravené cesty a chodníky vznikly v období první světové války a sloužily vojákům pro bezpečný pohyb v Dolomitech. V dnešní době slouží výhradně pro turistické účely. Alpské svazy se většinou od budování ferrat distancují, ty totiž podle nich narušují ráz krajiny a snižují sportovní hodnotu. Značení mají rozděleno dle obtížnosti od lehkých (A) až po extrémně těžké (E).

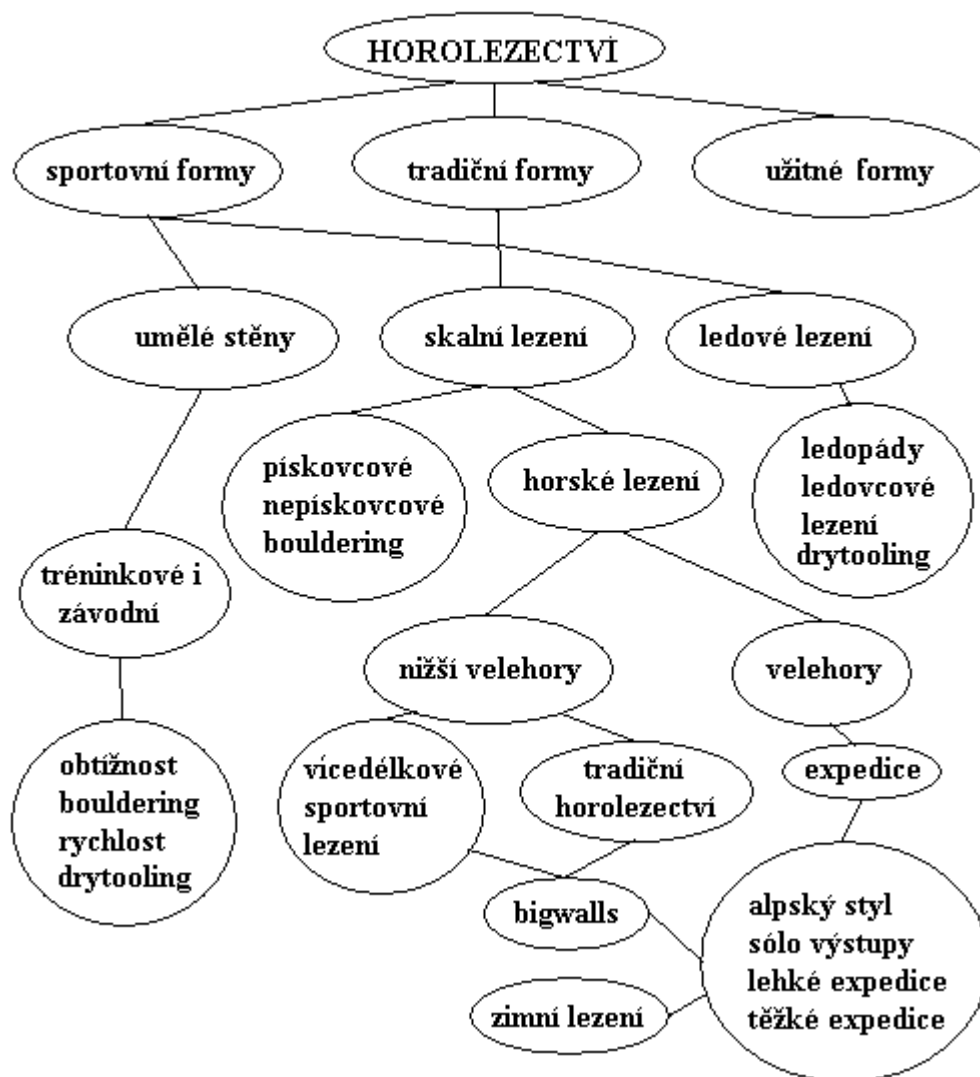

Obr. č. 45: *Ferrata* (claude.hinsinger.free.fr)

V současné době dochází k prolínání horolezeckých sportů s jinými druhy sportu, tím je například spojení horolezeckých a VHT výstupů s paraglidingem. Tento sport se nazývá paraalpinismus. Jemu podobný je rogaloalpinismus, kde se po vystoupení na horu neslězá klasickým způsobem pěšky dolů, ale sletí se na padákovém kluzném křídle. Nelze říct jestli tento nový sport vznikl s jasným adrenalinovým úmyslem, anebo spíše z lenosti zkrátit si zpáteční cestu, která je většinou úmorná. Každopádně se jedná o velice zajímavé a adrenalinové sporty, které přináší spoustu nových zážitků a požitků.

.

5.1 Současné horolezecké disciplíny

Vymezení pojmů

Drytooling - je lezení po umělé stěně, která je kombinovaná z částí ledu a neledových úseků s chyty, při lezení se používají mačky a cepíny.

Bigwalls - je lezení po velkých stěnách s výškou přesahující 100m.

Více délkové sportovní lezení - je lezení po větších stěnách s pomocí umělých pomůcek více délek lan, kdy 1 délka lana = 40 m.

Sportovní lezení - je závodění v disciplínách, které se řídí pravidly UIAA.

Tradiční pojetí - je pojetí lezení jako sportu pro volný čas bez oficiálních pravidel.

Užitné formy - jsou to převážně výškové práce a bádání.

Umělé stěny - používají se pro cvičné lezení a udržování kondice v zimních měsících

Skalní lezení – odehrává se v přírodě na přírodních skalách do výšky 100m.

Ledové lezení - provádí se nejčastěji na zamrzlých ledopádech a ledových stěnách.

Lezení na obtížnost - cílem je zdolat co největší obtížnost terénu.

Bouldering - tato disciplína vznikla v šedesátých letech v USA na malých skalních

útvarech, kde má dodnes nejširší základnu. Je to lezení v malých

výškách bez jištění, bez psychické námahy z pádu, často na solitérních

balvanech. První soutěže v Evropě vznikly v sedmdesátých letech v ČSSR.

Rychlostní lezení - zdolávání cest a stěn za co nejkratší dobu často bez jištění

Pískovcové lezení - se odehrává na čistě pískovcových skalách. Je to samostatná

horolezecká disciplína s vlastními pravidly. Tato disciplína se začala

vyvíjet už na konci devatenáctého století.

Nepískovcové lezení - lezení na nepískovcových skalách.

Ledopády - jsou zamrzle vodopády.

Horské lezení - lezení v horských oblastech.

Nížší velehory - hory do 2 500 m.n.m.

Velehory - hory nad 2 500 m.n.m.

Zimní lezení - lezení v zimním období.

Expedice - dobývání vrcholů postupným stylem bez návratů. Expedice s desítkami

horolezců a Šerpů a nosičů.

Lehká expedice - nosiči nesou vybavení pouze do základního tábora. Počet horolezců do

desíti

Těžká expedice - nosiči nesou vybavení i do výškových táborů. Taková expedice může mít

i 350 členů, včetně nosičů a může nést i 50 tun.

6. Závěr

Na závěr bych chtěl říct, že vývoj a rozvoj horolezectví v čase jde více méně souběžně s materiálním rozvojem společnosti, kdy má člověk více volného času a prostředků k uskutečňování těchto aktivit. Z počátku bylo horolezectví výsadou dobrodruhů a odvážlivců, postupem času se začaly projevovat i jeho závodní stránky, které už nebyly úplně spjaty s tradičními hodnotami, ale i přesto se mu nedá odepřít jakousi etickou stránku solidarity, lidských hodnot a přátelství, která mezi těmito lidmi vládne. Dnes, kdy je v horolezectví nejmasivnější rozvoj, který kdy byl, a vše je spjato pevně s penězi, se ale bohužel občas ta etika z horolezectví vytrácí a před životem, zdravím a bezpečností okolních lezců se dává přednost jiným hodnotám. Čím dál větší civilizační tlak, který působí na člověka a dotýká se jeho vnitřní svobody, má za důsledek vyhledávání odlehlých oblastí, které ještě nejsou na příliv turistu přizpůsobeny a měly by se na to postupně legislativně připravovat. Tento rozvoj má i ale pozitivní důsledky - tím, že se do hor a odlehlých oblastí vydává čím dál větší část společnosti, může přispět k tomu, že si část těchto lidí uvědomí krásu přírody a zapomenuté hodnoty naší Země a nás samotných.

Seznam literatury:

- [1] Dieška Ivan a kolektiv.: *Horolezectvo encyklopédia*. Bratislava 1989.
ISBN 80-7096-015-9

Seznam elektronických zdrojů:

- [2] Frank Tomáš: *Smrtelné úrazy českých občanů* [online]. 2. 2. 2006
[3] Dostupné z: <http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&type=61&articl>
[4] Frank Tomáš: *Úrazy v horách a na skálách* [online]. 25. 1. 2005
Dostupné z: <http://www.horosvaz.cz/res/data/000105.htm>
[5] *History of the UIAA* [online].
Dostupné z: <http://www.theuiaa.org/history.html>
[6] *Horolezectví* [online].
Dostupné z: <http://alpskevrcholy.ic.cz/obtiznosti.htm>
[7] Kodytek Petr.: *Další legenda odešla* [online]. 07. 10. 2007
Dostupné z: <http://www.horyinfo.cz/view.php?cislocclanku=2007100002&nazevclan>
[8] *Lezení* [online].
Dostupné z: <http://missan.vyjimecny.cz/lezeni.html#kap4>
[9] Procházka Vladimír ml.: *Z historie českého horolezectví online*. [online]. 2007
Dostupné z: <http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&id=228>
[10] Turková Hana : *Ani moc, ani málo vybavení* [online]. 10.8.2004
Dostupné z: <http://www.horydoly.cz/vypsati.php?id=2364>
[11] *Vývoj horolezeckých technik*. [online].
Dostupné z: <http://www.horolezeckametodika.cz/004historie/04historie.htm>
[12] *Vývoj historie*
Dostupné z: <http://www.Vikipeda.cz>
[13] *Druhy horolezectví* [online].
Dostupné z: <http://adrenalin.lexia.cz/Druhy-horolezectvi>

Seznam obrázků:

- Obr. č. 1: *Mont Aiguille* (2.086 m.n.m.) r.1860
http://dauphine.trieves.free.fr/images/Mont_aiguille_gravure.jpg
- Obr. č. 2: *Dobová kresba výpravy* (1768)
(www.english.upenn.edu)
- Obr. č. 3: *Pan M. Paccard a De Saussure*
(www.oriaz.com)
- Obr. č. 4: *Pan M. Packard ukazuje cestu na vrchol Mont Blancu Panu De Saussureovi*
(members.virtualtourist.com)
- Obr. č. 5: *Pan Croz, Hadow, Hudson, Lord Douglas, Taughwalder st., Whymper, . Taughwalder ml.*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 6: *Přetrhnuté lano mezi L. D. a T. st.*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 7: *Rytina události*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 8: *Matterhorn* (4 478m n.m.).
www.bergfieber.de/welt.../matterhorn.jpg
- Obr. č. 9: *Trisul* (7120 m.n.m.)
<http://www.amarguillo.com>
- Obr. č. 10: *Heinrich Harrer vaří v druhém bivaku během prvovýstupu v roce 1938.*
<http://www.horolezeckametodika.cz>
- Obr. č. 11: *Eiger, severní stěna, Heckmairova cesta*
<http://www.horolezeckametodika.cz>
- Obr. č. 12: *Štítek UIAA zaručující kvalitu horolezeckého vybavení*
<http://www.mltuk.org/docs/images/UIAA.jpg>
- Obr. č. 13: *Logo UIAA*
<http://www.mltuk.org/docs/images/UIAA.jpg>
- Obr. č. 14: *Mt. Everest* (1924)
<http://mitglied.lycos.de>

- Obr. č. 15: *Poslední snímek 6. července 1924 G. H. L. Malloryho a Ch. Irvineho*
<http://mitglied.lycos.de>
- Obr. č. 16: *sir Edmund Hillary a šerpa Tenzing Norgay*
<http://www.bio.davidson.edu>
- Obr. č. 17: *šerpa Tenzing Norgay na rcholu Mt. Everest 29. května 1953*
<http://www.bio.davidson.edu>
- Obr. č. 18: *Mt. Everest (8848 m.n.m.)*
<http://www.mike.quinnspot.com>
- Obr. č. 19: *Nádoby na tekutiny 1800 – 2006*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 20: *Horolezecká obuv 1932 – 2005*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 21: *Mačky 1800 – 2008*
<http://www.w-hillmer.de>
- Obr. č. 22: *Sněžnice 1902 – 2000*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 23: *Ledovcové skoby a vruty 1850 – 2005*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 24: *Karabiny 1850 – 2005*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 25: *Foto technika 1920 – 2007*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 26: *Horolezec polovina 19.stol.*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 27: *Horolezec 21. stol.*
(foto autor 2008)
- Obr. č. 28: *MUDr. Karel Chodounský*
http://www.muni.cz/history/awards/honorary_doctorates/50/1
- Obr. č. 29: *Průvodce "Slovinské Alpy"; Český odbor Slovinského planinského družstva (alpského spolku)*
<http://www.lezec.cz/clanky.php>

- Obr. č. 30: *Česka koča pod horou Grintovec 2.558 m v obci Jezersko ve výšce 1580m.n.m.*
<http://www.lezec.cz>
- Obr. č. 31: *Český ráj Prachovské skály*
<http://www.obrazky.cz/detail?id=eJyNjs9LwzAcxe/>
- Obr. č. 32: *znak KAČS*
<http://www.horolezeckaabeceda.cz/kacs.php>
- Obr. č. 33: *znak JAMES*
<http://www.james.sk/default1.asp?pageid=1>
- Obr. č. 34: *Některé zvláštní typy skob - 1.jedničková skoba - 2.bong - 3.rurp - 4.profilovaná "U" skoba ("účko") - 5.diagonální skoba*
<http://www.horolezeckametodika.cz/016skobovani/16skobovani.htm>
- Obr. č. 35: *severní stěnou Grandes Jorasses*
<http://www.sportovninoviny.cz/dalsi/horolezectvi/zpravy/rychlostni-rekord-na-grandes-jorasses/353827>
- Obr. č. 36: *Annapúrny IV (7 525 m.n.m.)*
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Annapurna>
- Obr. č. 37: *znak ČHS*
www.lezec.cz/fotos/stand.../logo_chs.png
- Obr. č. 38: *Zbytky tábora s kyslíkovými lahvemi ve výšce nad 6 000 m.n.m.*
<http://www.vagabondish.com/wp-content/uploads/2007/06/mount-everest-trash.jpg>
- Obr. č. 39: *Tělo mrtvého horolezce na Mount Everestu.*
<http://static.howstuffworks.com/gif/dead-everest-2.jpg>
- Obr. č. 40: *Odpad snesný z hor do údolí.*
<http://www.life.illinois.edu/ibhonors/2007-04-22/MtEverest.jpg>
- Obr. č. 41: *Chamonix v roce 1890.*
<http://www.past-to-present.com/>
- Obr. č. 42: *Chamonix v roce 2006.*
<http://www.flyaboveall.com/euro/chamonix146m.jpg>

- Obr. č. 43: *Takargo (6771m)*
<http://www.lideahory.cz/starsi-novinky/19-novinky/359-prvovystup-takargo>
- Obr. č. 44: *Spitzkoppe Namibie*
<http://www.paveljonak.com/index.php/expedice/7-namibie-nebe-a-dudy>
- Obr. č. 45: *Ferrata*
<http://www.claude.hinsinger.free.fr/a...>

Seznam grafů:

- Graf. č. 1: *Počet smrtelných úrazů v letech 2001- 2005*
<http://www.horosvaz.cz>
- Graf. č. 2: *Věk obětí 2001 – 2005*
<http://www.horosvaz.cz>
- Graf. č. 3: *Příčiny smrtelných úrazů za léta 2001 – 2005*
<http://www.horosvaz.cz>
- Graf. č. 4: *Počet usmrcených lavinou 2001 – 2005*
<http://www.horosvaz.cz>
- Graf. č. 5: *Počet usmrcených podle disciplín 2001 – 2005*
<http://www.horosvaz.cz>
- Graf. č. 6: *Přehled státu mimo ČR ve kterých ke smrtelným nehodám dochází, 2001 – 2005*
<http://www.horosvaz.cz>
- Graf. č. 7: *poměr úmrtí mezi registrovanými horolezci ČHS a neregistrovanými horolezci, 2001 – 2005*
<http://www.horosvaz.cz>

Seznam tabulek:

- Tab. č. 1: *Přehled úmrtí na osmitisícových vrcholech*
<http://www.k2climb.net>